

VERSLO PLĖTROS SKATINIMO KAUNO APSKRITYJE VERTINIMAS

Renata Činčikaitė¹, Daiva Laskienė²

¹*Kauno technologijos universitetas, Lietuva, renata.cincikaite@ktu.lt*

²*Kauno technologijos universitetas, daiva.laskiene@ktu.lt*

crossref <http://dx.doi.org/10.5755/j01.em.17.2.2175>

Abstract

One of the main problems encountered by businessmen of the Kaunas county is insufficient competitiveness level. One of the ways to increase the competitiveness of the region is to improve applied business development incentive measures here.

The object of the research is regional business growth promotion.

The purpose of the research is to investigate current condition of the use of business development incentive measures in the Kaunas county and to determine their impact on different aspects of the organization's activities.

The methodology of the research. The purpose is achieved by summarizing results of empirical research of Kaunas county organisations' survey. Questionnaire survey involved 153 Kaunas county organisations; the organizations surveyed were selected randomly. Results collected during the survey have been processed by Microsoft Excel and SPSS software packages. Descriptive and graphic methods have been used for the analysis and assessment of the research results.

The research is carried out as a part of the project „Formation of methodological framework of regional business growth promotion” (LT-LV (LV-LT/1.1/LLIII-152/2010) and is vital for the achievement of its objectives. Results of the research will help to formulate a methodological framework for the promotion of business development of the region.

The results of the research enabled to find out what types of business support the organizations of the region use, what are the most prevalent types; determine how the information about support usually reach the organizations, what tools should be used to inform organizations about available support; determine the institutions that support organizations apply for support most often; survey the opinion of businessmen of when the support is most needed for organization; determine and quantify the need for various forms of support for organizations; quantify the perception of effectiveness of various means of support by businessmen of the region; evaluate the effect of the received support on various aspects of organizational activity; determine the reasons that stop organizations from using the available business support.

Keywords: regional business growth promotion, business support, competitiveness of the region.

JEL Classification: O47, R11.

Įvadas

Lietuva kaip daugelis pasaulio valstybių vienokia ar kitokia forma remia verslo vystymąsi. Dėmesys ir parama verslui yra būtina sąlyga, siekiant sukurti palankią aplinką verslo plėtrai. Pasak Smagurauskienės (2008), Lietuvoje Viešųjų paslaugų infrastruktūrą sudaro Paslaugų verslui įstaigų tinklas ir kitos valstybės lėšomis finansuojamos paramos verslui institucijos: Mokslo ir Technologijų parkai, Jaunimo verslo centrai, Lietuvos inovacijų centras, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra, Lietuvos verslo paramos agentūros ir kt., kurias vienija bendras dalininkas – valstybė, dalinis programų finansavimas valstybės lėšomis ir tikslinė klientų grupė. Paslaugas verslui taip pat teikia komercinės įmonės ir verslininkų sukurtos asocijuotos struktūros (Lietuvos pramoninkų konfederacija, Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, Pramonės prekybos ir amatų rūmai, šakinės asociacijos).

Išskirtinis valstybės dėmesys skiriamas Smulkaus ir vidutinio verslo (SVV), kuris sukuria didžiausią BVP dalį ir yra šalies ekonomikos stabilumo pagrindas, skatinimui. Lietuvoje SVV subjektus bei jiems taikomas valstybės pagalbos formas nustato 1998 m. lapkričio 24 d. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas Nr. VIII-935. Valstybės pagalba SVV subjektams teikiama pagal Vyriausybės, apskričių ar savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programas, kurių rengimas ir įgyvendinimas finansuojami iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei fondų lėšų. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (1998) numato šias pagalbos smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikimo formas:

- 1) mokesčių ir rinkliavų lengvatas;
- 2) finansinę paramą: lengvatinių kreditų teikimą, dalinį ar visišką palūkanų dengimą, garantijų teikimą, kreditų draudimą, rizikos kapitalo investavimą į smulkias ir vidutines įmones, tam tikrų išlaidų (steigimo, tyrimų, garantijų mokesčių, kreditų draudimo įmokų, kokybės sertifikatų įsigijimo ir kitų išlaidų) kompensavimą bei subsidijas darbo vietoms kurti;
- 3) įmonių savininkų, įmonių organų narių bei darbuotojų konsultavimo, mokymo, kvalifikacijos

- kėlimo ar perkvalifikavimo paslaugas lengvatinėmis sąlygomis;
- 4) verslo inkubatorių, verslo centrų, technologinių parkų steigimą ir jų teikiamas paslaugas;
 - 5) Vyriausybės, apskričių viršinių ar savivaldybių nustatytas kitas pagalbos formas.

Pasak Smagurauskienės (2009), siekiant padidinti paslaugų verslui prieinamumą institucinė verslo paramos sistema buvo palaiapsniui decentralizuojama, įkuriant savarankiškų padalinių įvairiuose Lietuvos savivaldybėse. Tokia teritorinė verslo paramos sistema su savo institucine struktūra, paslaugomis, paramos priemonėmis yra svarbi verslo plėtros skatinimo bei regionų konkurencingumo didinimo priemonė.

Regionų konkurencingumo didinimo problema yra labai aktuali ir populiari. Apie ją daug kalba politikai ir patys verslininkai. Nemažą dėmesio jai skiria ir mokslininkai. Lietuvoje regionų konkurencingumą įvairiais aspektais tyrinėjo daugelis mokslininkų (Snieska ir Bruneckienė (2009), Sabonienė (2009), Bruneckienė (2010), Klijonienė, Simanaviciene ir Simanavicius (2010), Malakauskaite ir Navickas (2011), Macerinskiene ir Sakhanova (2011), Čibinskiene ir Pridotkienė (2011) bei kt.). Vienas iš būdų padidinti konkurencingumą regione – patobulinti čia taikomas verslo plėtros skatinimo priemones. Tačiau tyrimų Lietuvoje apie verslo skatinimo priemonių naudojimo būklę ir jų poveikį konkurencingumui didinti nėra pakankamai, kad būtų galima numatyti strategines verslo plėtros regione gaires.

Tyrimo objektas – verslo plėtros regione skatinimas.

Tyrimo tikslas – ištirti dabartinę verslo plėtros skatinimo priemonių naudojimo būklę Kauno apskrityje ir nustatyti jų poveikį įvairiems organizacijos veiklos aspektams.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti verslo paramos priemonių naudojimo būklę tarp Kauno apskrities organizacijų.
2. Įvertinti verslo paramos priemonių poveikį atskiriems organizacijos veiklos aspektams.

Tyrimo metodologija. Verslo plėtros skatinimo priemonių naudojimas ir jų poveikis įvairiems organizacijos veiklos aspektams nustatytas apibendrinus anketinės apklausos rezultatus. Anketinėje apklausoje dalyvavo 153 Kauno apskrities organizacijos, į tyrimą patekusios atsitiktinės atrankos būdu. Anketinės apklausos metu surinkti duomenys apdoroti Microsoft Excel ir SPSS programinės įrangos paketais. Tyrimo rezultatų analizei ir įvertinimui panaudoti aprašomasis bei grafinis metodai.

Verslo paramos priemonių įsisavinimas Kauno apskrityje

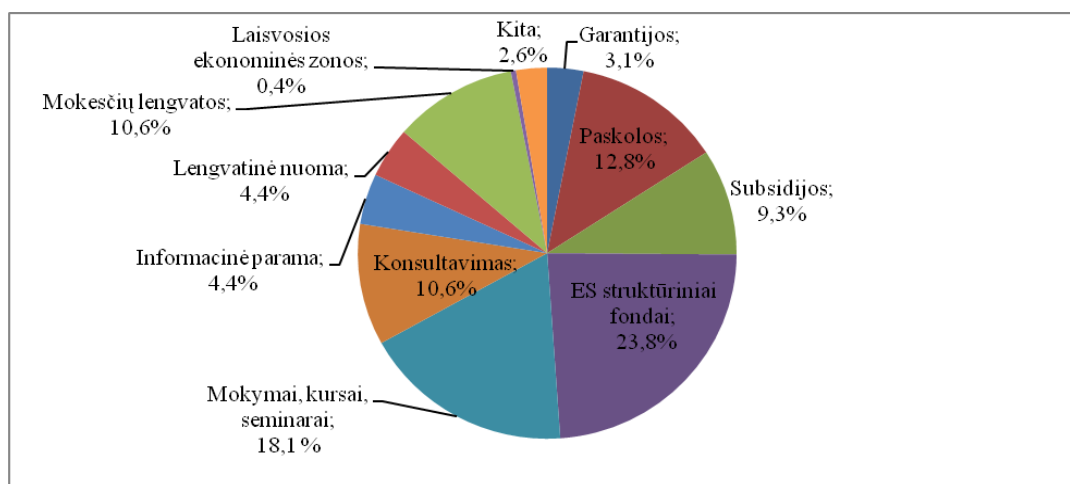
Anketinės apklausos analizė parodė, kad **29,1** proc. anketinėje apklausoje dalyvavusių organizacijų iš Kauno apskrities nesinaudojo jokia verslo parama. Likusieji, t.y., **70,9** proc. respondentų nurodė, kad yra pasinaudoję kokia tai verslo paramos priemone. Kai kurios organizacijos nurodė net keletą verslo paramos priemonių. Populiariausios verslo paramos priemonės, kuriomis pasinaudojo organizacijos, yra šios:

- ES struktūriniai fondai (sudaro 23,8 proc.);
- mokymai, kursai, seminarai (18,1 proc.);
- paskolos (12,8 proc.);
- konsultavimas ir mokesčių lengvatos (10,6 proc.);
- subsidijos (9,3 proc.).

Mažiau populiarios verslo paramos priemonės tarp pasinaudojusiųjų jomis yra šios:

- informacinė parama ir lengvatinė nuoma (sudaro 4,4 proc.),
- garantijos (3,1 proc.) ir
- laisvosios ekonominės zonos (0,4 proc.).

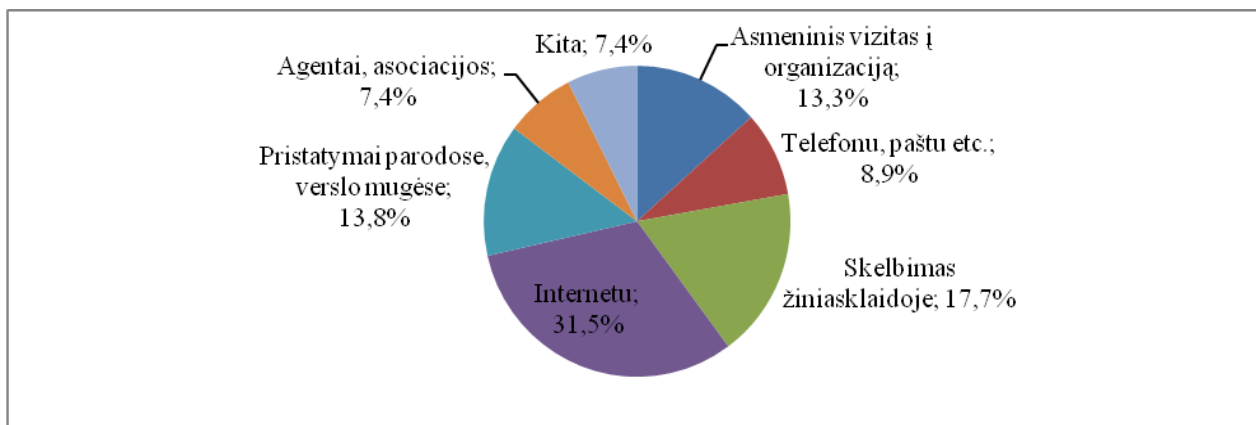
Verslo paramos priemonių, kuriomis jau pasinaudojo anketinėje apklausoje dalyvavusios organizacijos, pasiskirstymas pateiktas 1 paveiksle.

1 pav. Verslo paramos priemonių, kuriomis naudojosi organizacijos, pasiskirstymas

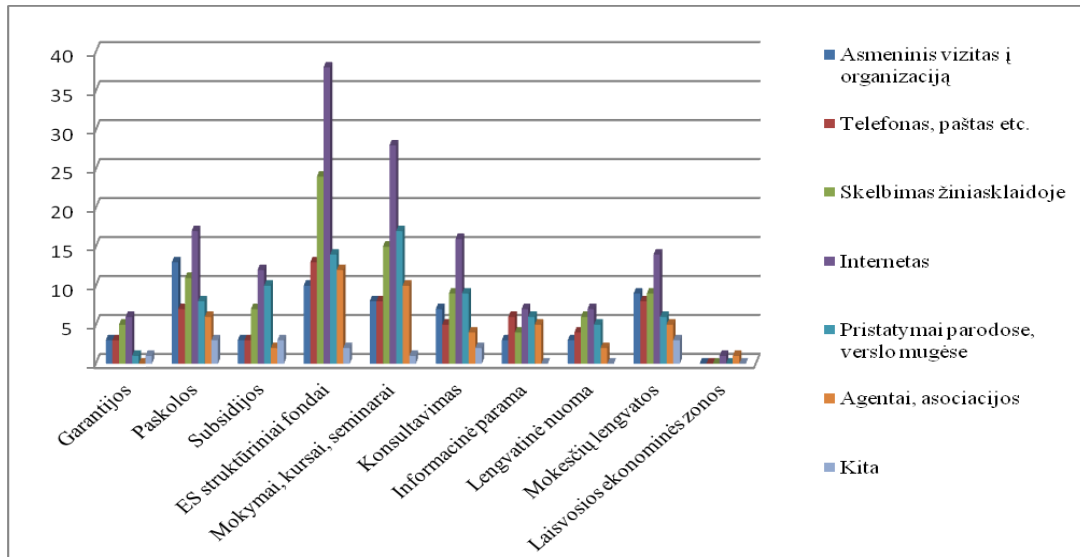
Respondentų buvo klausiama iš kur jie sužinojo apie teikiamą verslo paramą. Išanalizavus apklausos duomenis matyti, kad šaltiniai, iš kurių sužinota apie teikiamą verslo paramą, pagal populiarumą būtų tokie (2 pav.):

- internetas (sudaro 31,5 proc.),
- skelbimas žiniasklaidoje – (17,7 proc.),
- pristatymai parodose, verslo mugėse – (13,8 proc.),
- asmeninis vizitas į organizaciją – (13,3 proc.),
- telefonu, paštu ir kt. – (8,9 proc.),
- agentai, asociacijos – (7,4 proc.) ir
- kiti (mokesčių inspekcija, darbo birža, informacija iš kolegų; 7,4 proc.).

2 pav. Šaltinių, iš kurių sužinota apie verslo paramą, pasiskirstymas

Atlikta analizė tarp gautos paramos rūšies ir šaltinių, iš kurių gauta informacija apie verslo paramą parodė, kad apie visų rūšių verslo paramas daugiausiai sužinoma iš interneto, o mažiausiai - iš agentų ir asociacijų. Kiti informacijos šaltiniai skirtingoms verslo paramos rūšims savo dažnumu šiek tiek skiriasi, tačiau galima išvelti anksčiau nustatytas bendrąsias tendencijas (3 pav.).

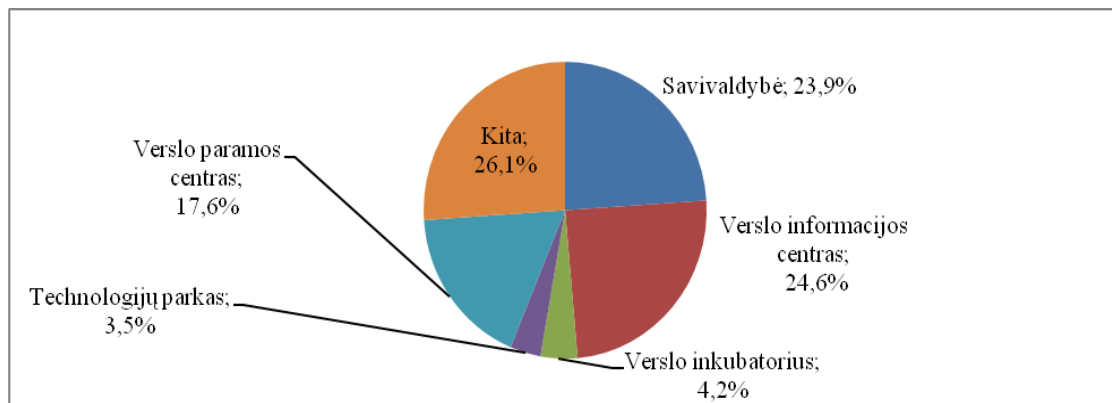
3 pav. Šaltinių, iš kurių sužinota apie verslo paramą, ir verslo paramos priemonių pasiskirstymas

Respondentų buvo paprašyta nurodyti institucijas, į kurias kreiptasi dėl verslo paramos. Populiariausios institucijos, į kurias kreiptasi dėl verslo paramos, būtų šios (4 pav.):

- verslo informacijos centras (sudaro 24,6 proc.),
- savivaldybė – (23,9 proc.),
- verslo paramos centras – (17,6 proc.).

Mažiau populiarios institucijos, teikiančios verslo paramą, būtų:

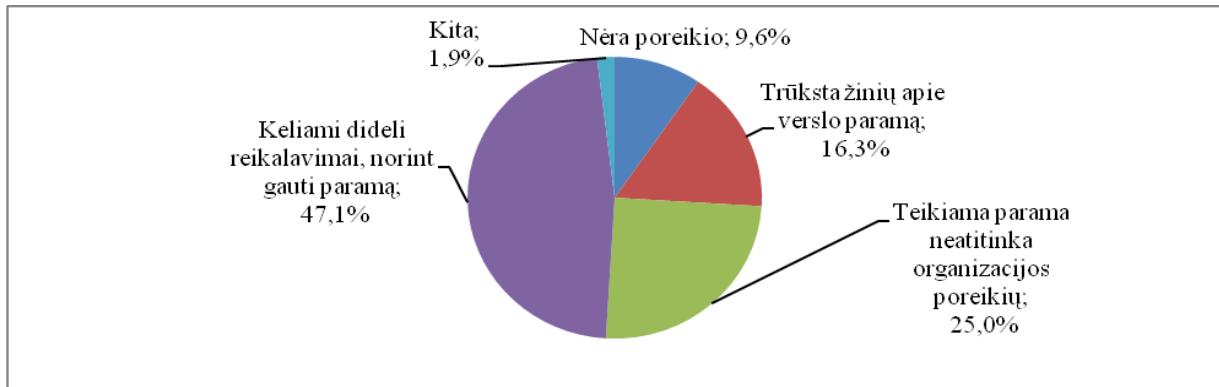
- verslo inkubatoriai – (4,2 proc.),
- technologijų parkas – (3,5 proc.) ir
- kitos (ES struktūrinių fondų paramą administruojančios institucijos, bankai ir kredito unijos, darbo birža, VMI, Ūkio, Finansų, Švietimo ir mokslo ministerijos, paskola iš motininės įmonės, universitetai).

4 pav. Institucijų, į kurias kreiptasi dėl verslo paramos, pasiskirstymas

Institucijos, į kurias kreiptasi dėl verslo paramos, pagal populiarumą pasiskirstė skirtingai priklausomai nuo suteiktos paramos rūšies. Tačiau populiariausios ir mažiausiai populiarios institucijos išlieka tos pačios kaip ir bendrai nustatytoje tendencijoje.

Anketinės apklausos rezultatų analizė leido nustatyti, kad pagrindinė priežastis, kodėl organizacijos dar nepasinaudojo teikiama verslo parama yra per dideli reikalavimai, norint gauti verslo paramą (sudaro 47,1 proc.). Kitos priežastys pagal svarbumą būtų šios: teikiama parama neatitinka organizacijos reikalavimų (25 proc.), trūksta žinių apie verslo paramą (16,3 proc.), nėra poreikio verslo paramai (9,6 proc.) ir kita (pvz., nuosavų lėšų stygius). Pagrindinės priežastys, kodėl nesinaudojama verslo parama, pateiktos 5 paveiksle.

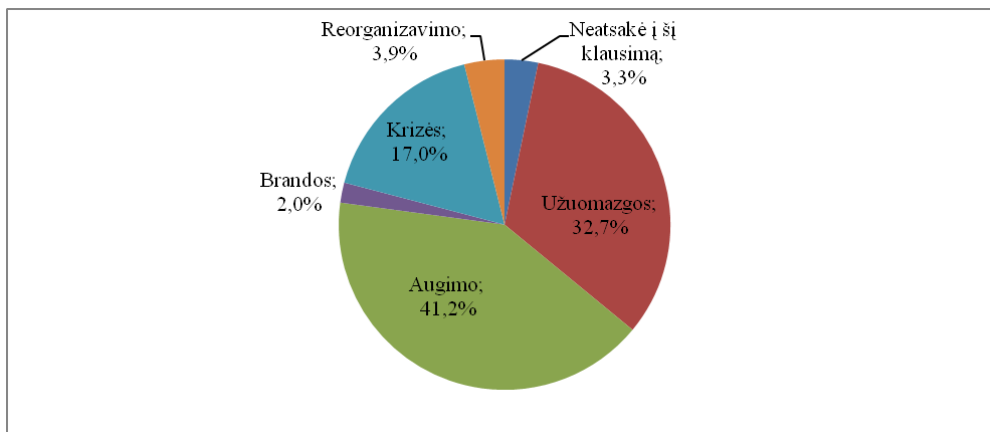

5 pav. Nesinaudojimo verslo parama priežasčių pasiskirstymas

Institucijos, teikiančios verslo paramą, turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad per dideli reikalavimai verslo paramai gauti, teikiamos paramos neatitikimas organizacijos poreikių ir žinių apie teikiamą paramą trūkumas iš esmės stabdo organizacijų galimybes ją pasinaudoti.

Verslo paramos priemonių poveikis atskiriems organizacijos veiklos aspektams

Anketoje buvo klausama respondentų nuomonės, kurioje organizacijos veiklos stadijoje labiausiai reikalinga parama. Ištyrus verslo paramos poreikį skirtingose organizacijos veiklos stadijose, nustatyta, kad parama verslui labiausiai reikalinga organizacijos augimo stadijoje (taip mano 41,2 proc. respondentų). Apie 32,7 proc. respondentų mano, kad parama verslui labiausiai reikalinga užuomazgos stadijoje, apie 17 proc. - krizės stadijoje, 3,9 proc. - reorganizavimo stadijoje ir tik 2 proc. respondentų mano, kad verslo parama labiausiai reikalinga organizacijos brandos stadijoje. Šis verslo paramos poreikio pasiskirstymas pateiktas 6 paveiksle.

6 pav. Verslo paramos reikalingumas įvairiose organizacijos gyvavimo stadijose

Respondentai buvo paprašyti įvertinti verslo paramos rūšių poreikį jų organizacijai nuo 1 (labai mažas) iki 4 (labai didelis) balų. Išanalizavus Kauno apskrities organizacijų poreikį verslo paramos priemonėms nustatyta, kad didžiausias poreikis yra šioms priemonėms:

- mokesčių lengvatoms (vidutinis vertinimas – 3,37 balo);
- ES struktūriniams fondams (3,13 balo) ir
- informacinei paramai (3 balo).

Didelis poreikis nustatytas tokioms verslo paramos rūšims, kaip:

- mokymai, kursai ir seminarai (2,99 balo);
- konsultavimas (2,94 balo);
- subsidijos (2,84 balo);
- paskolos (2,54 balo);
- lengvatinė nuoma (2,4 balo) ir
- garantijos (2,38 balo).

Laisvosioms ekonominėms zonoms kaip verslo paramos rūšiai poreikis yra mažas (tik 1,74 balo).

Anketoje buvo prašoma įvertinti verslo paramos priemonių efektyvumą nuo 1 (neefektyvi) iki 4 (labai efektyvi) balų. Atlikus verslo paramos priemonių efektyvumo vertinimą, nustatyta, kad visos verslo paramos priemonės organizacijų yra laikomos labai efektyviomis arba ganėtinai efektyviomis. Labai efektyvios yra:

- mokesčių lengvatos (3,37 balo);
- ES struktūriniai fondai (3,34 balo);
- informacinė parama (3,09 balo);
- mokymai, kursai, seminarai (3,03 balo);
- subsidijos ir konsultacijos (po 3,01 balo).

Ganėtinai efektyviomis laikomos šios verslo paramos priemonės:

- paskolos (2,86 balo);
- garantijos (2,67 balo);
- lengvatinė nuoma (2,62 balo);
- laisvosios ekonominės zonos (2,03 balo).

Nors visos verslo paramos priemonės vertinamos kaip efektyvios, tačiau verslo paramos poveikio atskiriems organizacijos aspektams vertinimas parodė, kad didelio poveikio kuriam nors konkrečiam organizacijos veiklos aspektui verslo parama nesuteikia. Ženklių poveiki verslo parama galėtų turėti daugumai organizacijos veiklos sričių, tokių kaip:

- personalo darbo įgūdžių vystymas (2,86 balo);
- pridėtinės vertės padidėjimas (2,82 balo);
- darbo vietų sukūrimas (2,74 balo);
- produktyvumo padidėjimas (2,71 balo);
- veiklos optimizavimas (2,69 balo);
- kaštų sumažėjimas (2,59 balo);
- pajamų padidėjimas (2,55 balo);
- socialinės atsakomybės padidėjimas (2,38 balo);
- technologijų inovacijų vystymasis (2,34 balo);
- darbo užmokesčio padidėjimas (2,31 balo);
- sumažėjusi darbuotojų kaita (2,09 balo);
- eksporto konkurencingumo padidėjimas (2,02 balo).

Maža įtaka respondentų nuomone verslo parama turi tokiems organizacijų veiklos aspektams kaip *taršos sumažėjimas* (1,78 balo), „žaliosios gamybos“ vystymasis (1,73 balo) ir *kitoms*, aukščiau nepaminėtomis, veiklos sritims (1,78 balo).

Išvados

1. Populiariausia verslo paramos priemonė, kuria pasinaudojo organizacijos, yra *ES struktūriniai fondai*. Toliau pagal populiarumą būtų: *mokymai, kursai, seminarai, paskolos, konsultavimas, mokesčių lengvatos ir subsidijos*. Mažiau populiarios verslo paramos priemonės tarp pasinaudojusių jomis yra *informacinė parama ir lengvatinė nuoma, garantijos ir laisvosios ekonominės zonos*.
2. Pats populiariausias šaltinis, iš kurio sužinota apie teikiamą verslo paramą, būtų internetas. Toliau pagal populiarumą eitų *skelbimas žiniasklaidoje, pristatymai parodose, verslo mugėse, asmeninis vizitas į organizaciją, telefonas, paštas ir pan., agentai, asociacijos ir kita (mokesčių inspekcija, darbo birža, informacija iš kolegų)*.
3. Populiariausios institucijos, į kurias kreiptasi dėl verslo paramos, būtų *verslo informacijos centras, savivaldybė, verslo paramos centras*. Mažiau populiarios institucijos, teikiančios verslo paramą, būtų šios: *verslo inkubatoriai, technologijų parkas ir kitos (ES struktūrinių fondų paramą administruojančios institucijos, bankai ir kredito unijos, darbo birža, VMI, Ūkio, Finansų, Švietimo ir mokslo ministerijos, paskola iš motininės įmonės, universitetai)*.
4. Organizacijų didžiausias poreikis yra šioms verslo paramoms priemonėms: *mokesčių lengvatomis, ES struktūriniam fondams ir informacinei paramai*. Didelis poreikis nustatytas tokioms verslo paramos rūšims, kaip: *mokymai, kursai ir seminarai, konsultavimas, subsidijos, paskolos, lengvatinė nuoma ir garantijos*. Laisvosioms ekonominėms zonoms kaip verslo paramos rūšiai poreikis yra mažas.

5. Visos verslo paramos priemonės organizacijų yra laikomos labai efektyviomis arba ganėtinai efektyviomis. Labai efektyvios yra *mokesčių lengvatos, ES struktūriniai fondai, informacinė parama, mokymai, kursai, seminarai, subsidijos ir konsultacijos*. Ganėtinai efektyviomis laikomos *paskolos, garantijos, lengvatinė nuoma ir laisvosios ekonominės zonos*.
6. Verslo paramos poveikio įvairiems organizacijos aspektams vertinimas parodė, kad didelio poveikio kuriam nors konkrečiam organizacijos veiklos aspektui verslo parama nesuteikia. Ženklių poveikį verslo parama galėtų turėti tokioms organizacijos veiklos sritims, kaip: *personalo darbo įgūdžių vystymasis, pridėtinės vertės padidėjimas, darbo vietų sukūrimas, produktyvumo padidėjimas, veiklos optimizavimas, kaštų sumažėjimas, pajamų padidėjimas, socialinės atsakomybės padidėjimas, technologijų inovacijų vystymasis, darbo užmokesčio padidėjimas, sumažėjusi darbuotojų kaita ir eksporto konkurencingumo padidėjimas*. Mažą įtaką verslo parama turi tokiems organizacijų veiklos aspektams kaip *taršos sumažėjimas ir „žaliosios gamybos“ vystymasis*.
7. Pagrindinė priežastis, kodėl nesinaudojama verslo parama yra tai, kad *keliami per dideli reikalavimai*, norint gauti verslo paramą. Kitos priežastys pagal svarbumą būtų šios: *teikiama parama neatitinka organizacijos reikalavimų, trūksta žinių apie verslo paramą, nėra poreikio verslo paramai ir kita (pvz., nuosavų lėšų stygius)*.

Literatūra

1. Bruneckienė, J. (2010). Šalies regionų konkurencingumo vertinimas įvairiais metodais: rezultatų analizė ir vertinimas. *Ekonomika ir vadyba*: 2010, 15, 25-31.
2. Čibinskienė, A. & Pridotkienė, J. (2011). Įmonių konkurencingumo vertinimo pasienio regione specifika. *Vadyba*, 1(18), 7-14.
3. Kilijonienė, A., Simanaviciene, Z. & Simanavicius, A. (2010). The Evaluation of Social and Economic Development of the Region. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 21(1), 68-79.
4. Macerinskiene, I. & Sakhanova, G. (2011). National Economy Competitiveness of Kazakhstan Republic. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 22(3), 292-299.
5. Malakauskaite, A. & Navickas, V. (2011). Contribution of Clusters to the Competitiveness of Companies: Revelation and Evaluation. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2011, 22(1), 50-57.
6. Sabonienė, A. (2009). Lithuanian Export Competitiveness: Comparison with other Baltic States. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2, 49-57.
7. Smagurauskienė, L. (2008). Teritorinė institucinė verslo skatinimo sistema Lietuvoje. *Annales Geographicae*, 41(1-2), 90-102.
8. Smagurauskienė, L. (2009). Finansinė verslo skatinimo sistema Lietuvoje. *Annales Geographicae*, 42(1-2), 55-66.
9. Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (1998). Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=311296
10. Snieska, V. & Bruneckiene, J. (2009). Measurement of Lithuanian Regions by Regional Competitiveness Index. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 1(61), 45-57.